

ГАВБА
Олександр Олександрович —
генеральний директор
Акціонерного товариства
«Оператор ринку»

ОБ'ЄДНАННЯ РИНКІВ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ УКРАЇНИ ТА ЄВРОПИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ НАДІЙНОСТІ ТА БЕЗПЕКИ ЕЛЕКТРОПОСТАЧАННЯ СПОЖИВАЧІВ

Шановний пане президенте!

Шановні учасники засідання!

Дякую за можливість виступити і привернути увагу до такої актуальної теми, як підвищення надійності та безпеки електропостачання в Україні через об'єднання з європейським ринком електроенергії. Попри вузьку фахову спрямованість цієї теми, на мою думку, вона важлива не лише для енергетичної галузі, а й для країни загалом.

Енергетика завжди була в Україні стратегічно важливою галуззю. В ній працює понад 200 тис. фахівців, що зіставне з ІТ-сектором. Енергетична галузь є також наукомісткою сферою економіки, в нашій діяльності ми повсякчас застосовуємо результати наукових досліджень і впроваджуємо різні інноваційні розробки.

Сьогодні в Україні діє європейська модель ринку електричної енергії, яка стартувала 1 липня 2019 р. Згідно з цією моделлю розподіл та передачу електроенергії було відокремлено від купівлі-продажу, на ринку з'явилися нові гравці та склалися абсолютно нові, прозорі й конкурентні умови роботи.

Чинне законодавство України передбачає три способи купівлі-продажу електричної енергії — на ринку двосторонніх договорів, на ринку «на добу наперед» і на внутрішньодобовому ринку. Ринок «на добу наперед» і внутрішньодобовий ринок є організованими сегментами ринку. Тут електроенергія продається та купується на короткострокову перспективу за чіткою визначеними правилами, а ціна формується виключно ринковим методом, з використанням різних математичних алгоритмів та механізмів.

Аналогічно працює зараз і енергоринок у Європі. Це так званий спотовий ринок.

За адміністрування спотового ринку в Україні відповідає Акціонерне товариство «Оператор ринку», яке я маю честь очолювати.

Зараз енергетичні системи країн — членів Європейського Союзу та України з'єднані фізично та працюють у синхронному режимі. Торгівля електроенергією з Європою відбувається відповідно до укладених двосторонніх договорів та розподіленої пропускної спроможності міждержавних перетинів.

Щороку ми проводимо опитування серед бізнесу, і цього річ понад 60 % опитаних нами компаній, які продають і купують електричну енергію на ринку «на добу наперед» і внутрішньодобовому ринку, зазначили, що український ринок потребує повноцінного об'єднання зі спотовим ринком Європейського Союзу. Адже сьогодні, в умовах постійних ракетних обстрілів енергетичної інфраструктури, це дозволить забезпечити наявність постійного комерційного імпорту електричної енергії, коли в Україні є дефіцит електроенергії, або її експорту, коли у нас наявний профіцит електроенергії.

Тому це питання є дуже актуальним для нашої держави, і його вирішення передбачає запровадження в Україні механізму, який має назву *market coupling*.

Від 2015 р. енергетичний ринок Європи працює за гармонізованими правилами розрахунку пропускної спроможності, ведення режиму перевантаження і торгівлі електроенергією. Власне, така спільна торгівля електроенергією в Європі і називається *market coupling*. Цей механізм передбачає об'єднання окремих сегментів ринків «на добу наперед» і внутрішньодобових ринків в єдину спільну мережу.

Якщо ми говоримо про ринок «на добу наперед», торгівля в цій мережі здійснюється на єдиній платформі і виключно з використанням алгоритмічних методів. Тобто за допомогою певних алгоритмів серед усіх заявок, поданих учасниками ринку, відбирають лише ті заявки, які можуть бути акцептовані, тобто куплені або продані.

Кожна країна ЄС, яка має міждержавний перетин з іншою державою — членом Європейського Союзу, визначає номінованого оператора NEMO (на цю роль в Україні претендує АТ «Оператор ринку»), який у співпраці з оператором системи передачі TSO (в Україні це НЕК «Укренерго») забезпечує ефективну роботу об'єднаного ринку «на добу наперед» та об'єднаного внутрішньодобового ринку.

Ціна на електроенергію при *market coupling* розраховується за допомогою загального алгоритму об'єднання ціни — PCR EUPHEMIA з урахуванням вартості розподілу трансграничних потужностей на основі аукціонів. Інакше кажучи, система розраховує ціну на електроенергію на основі заявок і пропозицій, поданих номінованими операторами, та наявної пропускної спроможності й системних обмежень від операторів системи передачі.

Цей процес максимізує соціальний добробут (дохід покупця, дохід продавця, плата за обмеження) та враховує цінові межі заявок й обмеження мережі.

В Європі такий механізм є стандартним з 2015 р., але в Україні залишаються кордони з ЄС, які можуть зникнути лише тоді, коли ми станемо повноправним членом Європейського Союзу. Проте шанс долучитися до об'єднаного спотового ринку Європи ми все ж маємо. Для цього необхідно внести відповідні зміни до законодавства нашої держави, насамперед до Податкового кодексу і Митного кодексу. Зараз ми над цим активно працюємо, розробляємо пропозиції і для того, щоб оцінити, як ці зміни вплинуть на український ринок електроенергії, а відповідно, й на формування цін і тарифів на електроенергію, проводимо різні додаткові дослідження й розрахунки.

Перевагами запровадження *market coupling* в Україні є підвищення безпеки електропостачання, оскільки за такого механізму збільшується ліквідність на ринках електроенергії України та ЄС, ефективно використовується наявна пропускна спроможність, що дає змогу зменшити залучення аварійної допомоги та допоміжних послуг/резервів. Це також означає вирівнювання цін на електричну енергію, мож-

ливість залучення із зовнішніх ринків більш дешевої генерації (в межах наявної доступної пропускної спроможності), ймовірність заміщення дорогих енергоресурсів (палива) за рахунок імпорتنих операцій.

Отже, запровадження market coupling сприятиме зміцненню української енергосистеми та посиленню енергонезалежності України, оскільки цей механізм об'єднає ринок електроенергії України та Європейського Союзу і дозволить у режимі реального часу здійснювати

експорт/імпорт електричної енергії залежно від потреб української енергосистеми.

На завершення хочу висловити подяку науковцям Інституту проблем моделювання в енергетиці ім. Г.Є. Пухова НАН України, які беруть безпосередню участь у вирішенні багатьох нагальних питань і допомагають нам готувати науково обґрунтовані пропозиції, зокрема для Уряду й Міністерства енергетики України.

Дякую за увагу!

Olexandr O. Gavva

JSC "Market Operator", Kyiv, Ukraine

UNIFICATION OF THE ELECTRICITY MARKETS OF UKRAINE
AND EUROPE AS A TOOL TO IMPROVE THE RELIABILITY
AND SECURITY OF ELECTRICITY SUPPLY TO CONSUMERS

Speech at the session of the General Meeting of the National Academy of Sciences of Ukraine on April 24, 2024

Cite this article: Gavva O.O. Unification of the electricity markets of Ukraine and Europe as a tool to improve the reliability and security of electricity supply to consumers. *Visn. Nac. Akad. Nauk Ukr.* 2024. (5): 42–44. <https://doi.org/10.15407/visn2024.05.042>